

Mindeord

Kunstmaler Niels Holbak

Den 14. Februar døde Kunstmaler *Niels Holbak* i sit Hjem i Stormgade i Esbjerg. Og den 19. Febr. blev han jordfæstet paa Thorstrup Kirkegaard paa det Sted, han og Fru Holbak selv havde valgt sig som Gravsted i Læ af den gamle Graastenskirke.

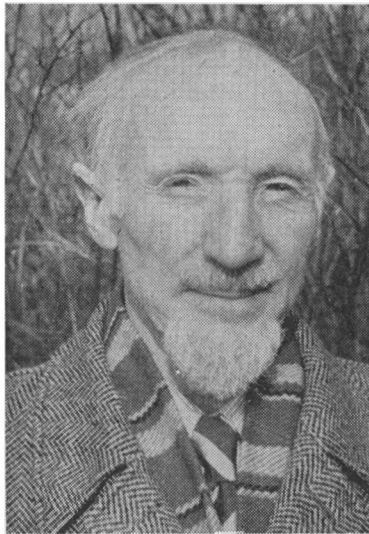
Niels Holbak er født den 9. Febr. 1884 i et Haandværkerhjem i Tistrup. Hans Far var Smed og kendt som en dygtig og solid Haandværker, men ellers var Forslægten Bønder i mange Led, noget, der tydeligt prægede Holbaks Kunst og hans Indstilling og Væremaade Livet igennem. Han havde Bondsind med Kærlighed til Jord og Dyr og ejede en dyb Fortrolighed med Aarets skiftende Tider og Vejr.

Tidligt kom Niels ud at tjene som Hjorddreng og oplevede baade Hjemveens Knugen og Hjemkomstens overvældende Glæde. Saadan var Vilkaarene den Gang for de fleste Haandværkerbørn. Var det ikke altid lige let, saa gav det en Opøvelse i Selvhjælp og Selvstændighed, som tit senere i Livet var en stor Hjælp. Og saaledes i en tidlig Alder at se Hjemmet paa Afstand ude fra og maale det med andre Forhold gav det en ny og øget, ligesom mere inderliggjort Værd.

Holbak har i sin sidste Digtsamling: »Sownfolk«

baade i Digt, Prosa og Streg skildret en saadan lille Purks Udfærd og Hjemkomst.

Drengen Niels viste tidlig en stærk Lyst og Trang til at tegne og male paa hver en Stump Papir, han fik Fingre i — drømte Drengen kanske allerede den

Niels Holbak.

Gang om at blive Kunstner? — Næppe. — Kunstner var et mærkeligt Ord og en endnu mere mærkelig Haandtering, som man knapt vidste, hvad var eller kunde føre til. Til at leve af egnede det sig vist slet ikke!

Men et rigtigt Haandværk var værd at lære, det kunde ingen tage fra een. Niels valgte Malerfaget, det var ligesom nærmest i Slægt med det, han endnu dunkelt og famlende drømte om: Farver, Linjer, Former, der fæstnede og gengav det, man følte Glæde i Sindet ved at se og leve sig sammen med.

Han lærte Faget i Tistrup. Som Svend rejste han til Esbjerg og kom her til at gaa paa teknisk Skole, hvor Maleren Jørgen Hansen var Forstander og Lærer. Og med denne ejendommelige Mand som Lærer og Ven klaredes efterhaanden for den unge Holbak ikke blot hans Kunstnerkald, men ogsaa Vejen frem mod Maalet. Han rejste til København, og mens han som Malersvend arbejdede for Udkommet, gik han dels paa »Den tekniske Skole«, dels paa Sophus Vermehrens Malerskole.

Men for bedre at afklares og finde sig selv og sit Staasted maatte han ud og have Hjemlandet lidt paa Afstand, se det ude fra og mærke Sindets Bundredhed til Slægt og Stavn — ligesom Hjorddrengen i sin Sommertjeneste blandt fremmede lærer dobelt at skønne paa sit Barndomshjem.

1909 rejste Niels Holbak til Finland, hvor han et Aars Tid dels tog Undervisning paa Atheneum i Helsingfors og dels malede paa »Svenska Teatret.« Han naaede ogsaa at faa to af sine Arbejder udstillet paa Atheneum.

I 1910 vendte han igen tilbage til København, hvor han i de følgende tre Aar gik paa Kunstakademiet med Profess. Tuxen og Rostrup Bøyesen som Lærer. En Tid tog han ogsaa Uddannelse som Modellerer.

Det var saaledes med en grundig kunstnerisk Uddannelse bag sig, Niels Holbak som 30-aarig forlod Akademiet og vendte tilbage til Esbjerg. Men eet er at være Kunstner, noget andet er at leve af at være Kunstner. Det skete, at Haandværkeren maatte bjærge Udkommet, for at Kunstneren kunde faa Tid til at skabe. Og her maa det nødigt forties, hvilken uvurderlig Hjælp og Støtte gennem disse første vanskelige Aar, Holbaks dygtige og tro-

faste Hustru, Karen Holbak, f. Østergaard, var for sin Mand.

Fru Holbak var Lærerinde, og efterhaanden kom Holbak ved Siden af sin Kunstnergerning ogsaa ind i en omfattende Undervisnings- og Lærervirk-somhed. Han blev i 1916 Lærer ved teknisk Skole i Esbjerg. 1922 Leder af Malerdagskolen og 1930 Tegnslærer ved Esbjerg Statsskole.

Her skal ikke forsøges en Vurdering eller kri-tisk Gennemgang af Niels Holbaks Indsats som Kunstner. Det faar være nok at sige, at de Egen-skaber, der prægede Holbak som Menneske: Ægt-hed, Redelighed og et lyst, opladt Sind, ogsaa giver Præg til hans Kunst.

Holbak har valgt sine Motiver fra mange Egne af Danmark og fra Finland. Men det vestjydske Land med dets Udsyn, de afdæmpede Farver og den blæsthøvlede Plantevækst var dog det Omraade, han stadig vendte tilbage til. Her havde han den dybeste Indføling og fandt ægte og gribende Ud-tryk for baade Landets Væsen og Egenart og for sit eget Sinds Samhør med Land og Folk.

Allerede tidligt var Holbaks historiske Sans vakt. Eller rettere: den Del af hans Væsen, saale-des som den næsten altid ligger i Bondesindet som en Undertone: Vi er i Samhør med Slægter, baade dem tilbage i Tiden, vi kan lære af, og dem frem-efter, vi skylder Arv. Uden at Holbak ret tit direkte brugte historiske eller kulturhistoriske Motiver, kan vi dog sige, at den historiske Sans og Indfø-ling er den inderste Nerve i hans Kunst.

For dyber man sig i hans vestjydske Landskaber, opdager man, at han ikke nøjes med at opfatte og gengive det, som i Øjeblikket er, men ogsaa meget af det, som var: et stærkt i sig selv hvilende Land-

skab, der fortæller mere om Ælde og Fortid end om Øjeblikkets kortfristede Iklædning. Og de bedste af Holbaks Figurbilleder er de, hvor den gamle og den yngste Slægt mødes: »I Bedstefars Værksted« — »I Bedstemors Stue«, og fl.

Og gennem et Par af sine Billeder, der hører til hans bedste og mest særprægede Værker med en ejendommelig Lysvirkning gennem Aftendunkelheden, fortæller Kunstneren direkte Kulturhistorie: »Jydepottebrænding« og »Aften ved Sct. Thøgers Helligkilde.« De sidstnævnte Billeder, der i 1951 eller 52 var udstillet paa Charlottenborg, vakte endog Opmærksomhed i Udlandet og blev fordelagtigt omtalt i franske Kunstitidsskrifter.

Det faldt af sig selv, at Niels Holbak kom med i Arbejdet inden for »Historisk Samfund«. Og selv om han ikke direkte har leveret Bidrag til Aarbogen, har han paa mange andre Maader været med i Arbejdet. Han har saaledes i en Aarrække været Samfundets Revisor, har holdt Foredrag, har lavet Udkast og Tegninger til de Mindesten, Hist. Samfund lod rejse. Det var ogsaa Holbak, der modellerede det Relief, som støbt i Bronze pryder den Mindesten for Poul Bjerger, Hist. Samfund lod rejse i Ølgod.

Efter en meget svær Operation Sommeren 1953, syntes Holbak godt paa Vej til at rette sig op og finde sin tidligere Arbejdsevne og sit glade Humør. Saa kom det, Tilbageslaget, som Lægerne havde regnet med. Og hen paa Efteraaret 53 stod det klart for Familien, Vennerne og for Holbak selv, at han kun havde kort Tid tilbage at leve.

Uden Ynk eller Sentimentalitet erkendte Holbak selv Virkeligheden, ordnede sit Bo og gjorde sig rede til »at rejse hjem«, som han selv udtrykte det.

Han delte bl. a. ud af sine rige Kunstskatte til Slægt og gode Venner. Ogsaa Historisk Samfund havde han i Tankerne med en god Gave: H. F. Feilbergs nu sjældne og værdifulde »Jydske Ordbog« i 4 Bind. Det Værk vil tit være en god Hjælp for Redaktør eller Formand.

Og de inden for Hist. Samfund, der i kommende Tid bruger denne Ordbog i deres Arbejde, vil sikkert tit med en taknemmelig Tanke mindes Giveren og de Værdier, han baade som Kunstner og Menneske har sat ind i Tilværelsen.

For saa beskeden og stilfærdig Niels Holbak end færdedes, er der dog en meget mærkbar tom Plads efter ham. Ikke mindst inden for Hist. Samfund vil han savnes. Han har med sit friske Væsen parret med roligt Omdømme tit fundet frem til en god Løsning for Spørgsmaal, der laa for. Og med sit lyse, aabne Sind og sin stærke Tro paa Godhedens Magt, har Niels Holbak lyst op inden for Kredsen, hvor han færdedes.

Vi er mange, som skylder ham Tak!

Salomon J. Frifelt.

P. M. Gundersen

Den 16. November 1953 døde *Peder Marinus Gundersen*, Esbjerg. Han var født i Vejers i Oksby sogn den 2. oktober 1871 og tilhørte en slægt, der gennem flere led har haft hjemme i Oksby, Ål og Janderup sogne. Hans hustru overlever ham.

Hans mor var espige, og tidligt blev han fortrolig med fiskeriet. Som 8-årig kom han ud at tjene, var en tid landmand, men blev brolægger og flyttede ca. 1900 til Esbjerg. — Han glemte ikke